

ΠΡΟΤΑΣΗ – ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ- ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Πρόταση – περίοδος

Μαθαίνω

- **Πρόταση** είναι μια σειρά από λέξεις με ολοκληρωμένο νόημα.
- Μια σειρά από πολλές προτάσεις λέγεται **περίοδος**. Η περίοδος αρχίζει πάντα με **κεφαλαίο** και τελειώνει σε: **τελεία (.)**, **ερωτηματικό (;)**, **θαυμαστικό (!)**, **αποσιωπητικά (...)**.

Κάθε πρόταση έχει οπωσδήποτε **ένα ρήμα**. Π.χ. Βρέχει / Θα φύγω... / Ήρθες;

Όσα ρήματα βλέπω, τόσες προτάσεις έχω. Π.χ. Ο λύκος κυνηγά μια αντιλόπη, που τρέχει στο δάσος και προσπαθεί να γλιτώσει. (4 ρήματα → 4 προτάσεις = 1 περίοδος)

Η πρόταση μπορεί να **αρχίζει με κεφαλαίο** και να **τελειώνει σε τελεία (.)**, **ερωτηματικό (;)**, **θαυμαστικό (!)**, **αποσιωπητικά (...)**.

Μπορεί όμως και να μην αρχίζει με κεφαλαίο, αλλά να διακόπτεται από μια άλλη με **κόμμα (,)** ή να συνδέεται με άλλη πρόταση με μικρές λεξούλες, τους **συνδέσμους** (και, όταν, γιατί κτλ.).

- Μάθαμε ακόμα ότι υπάρχουν:
 - α) **κύριες προτάσεις** (κρίσεως, επιθυμίας, ερωτηματικές, επιφωνηματικές)
 - β) **δευτερεύουσες προτάσεις** (χρονικές, τελικές, βουλητικές, αιτιολογικές, αποτελεσματικές κ.ά.).

❷ Μέσα σε μια πρόταση βρίσκουμε το **υποκείμενο** του ρήματος, ρωτώντας **« ποιος-α-ο;/ ποιι-ες-α;»** κάνει την ενέργεια. Το υποκείμενο είναι πάντα σε πτώση **ονομαστική**.

Π.χ. **Ο αθλητής** τρέχει.
↓ υποκείμενο ↓ ρήμα

Ποιος τρέχει;
Ο αθλητής. → υποκείμενο

❸ Ρωτώντας **«ποιον-α-ο;/ τι;»** βρίσκω το **αντικείμενο**, δηλαδή το ουσιαστικό που επηρεάζεται από την ενέργεια του ρήματος. Το αντικείμενο(τι;) είναι συνήθως σε **αιτιατική**.

Π.χ. Η μαμά **στρώνει** **το τραπέζι**.
↓ υποκείμενο ↓ ρήμα ↓ αντικείμενο

Τι στρώνει η μαμά;
Το τραπέζι. → αντικείμενο

❹ Πιο σπάνια βρίσκουμε το **αντικείμενο** και **σε γενική**. Π.χ. Μοιάζω του παππού μου.

❺ Μερικές προτάσεις **δεν έχουν αντικείμενο, αλλά μόνο υποκείμενο**.

Π.χ. Φεύγει ο Ηλίας. (ρήμα = φεύγει, υποκείμενο = ο Ηλίας)

Μερικές φορές το υποκείμενο εννοείται.

Π.χ. Άνοιξες το παράθυρο; (ρήμα = άνοιξες, υποκ. = εσύ, αντ. = το παράθυρο)

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ

Μαθαίνω

❶ **ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ → ποιος-α-ο; → είναι σε πτώση ονομαστική**

❷ **Υποκείμενο μπορεί να είναι:**

- **ουσιαστικό** Π.χ. Η Μαρία τρέχει.
- **αντωνυμία** Π.χ. Εκείνος μιλάει.
- **φράση με άρθρο** Π.χ. Το τρέχει είναι ρήμα.
- **πρόταση με άρθρο ή χωρίς άρθρο** (με ►να, ότι, πως) με απρόσωπο ρήμα (πρέπει, φαίνεται, πρόκειται, συμφέρει, συμβαίνει κτλ.)

Π.χ. Το να βρέχει τέτοια εποχή δεν εξηγείται.

Π.χ. Πρέπει να διαβάζεις. / Το ότι φοβάσαι δεν εξηγείται.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

☛ **ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ** → Τι; ποιον-α-ο; → είναι σε **πτώση αιτιατική** ή (πιο σπάνια) **σε γενική** Π.χ. Ανοίγω την πόρτα. / Η μπλούζα πάει της Μαρίας.

☛ **Αντικείμενο μπορεί να είναι:**

- **ουσιαστικό** Π.χ. Η Καίτη πλένει τα πιάτα.
- **μετοχή (παθητική)** Π.χ. Να βοηθάς τους πεινασμένους.
- **αντωνυμία** Π.χ. Ο δάσκαλος με μάλωσε.
- **φράση** που χρησιμοποιείται **σαν ουσιαστικό** Π.χ. Θα μάθω το πού και το πώς.
- **Εμπρόθετος προσδιορισμός** Π.χ. Η Νίκη μοιάζει με τη μητέρα της. (της μητέρας της)
- **δευτερεύουσα πρόταση** Π.χ. Ο Γιώργος θέλει να διαβάσει. / Η γιαγιά είπε ότι κρυώνει.
βουλητική πρόταση ειδική πρόταση

③ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑ – ΑΜΕΤΑΒΑΤΑ ΚΑΙ ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ - ΔΙΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

- **Μεταβατικά** είναι τα ρήματα που **παίρνουν αντικείμενο**. Π.χ. Πετάω τα σκουπίδια. / Ανοίγω την πόρτα. / Μοιάζω του μπαμπά.
- **Αμετάβατα** λέγονται τα ρήματα που **δεν παίρνουν αντικείμενο**. Π.χ. Ο Γιάννης τρέχει. Το μωρό κοιμάται.

☛ Ένα ρήμα μπορεί να είναι μεταβατικό ή αμετάβατο, ανάλογα πώς χρησιμοποιείται στην πρόταση.
Π.χ. Η πόρτα άνοιξε. (αμετάβατο) / Ο Γιώργος άνοιξε την πόρτα. (μεταβατικό)

- **Μονόπτωτα** είναι τα μεταβατικά ρήματα που παίρνουν **1 αντικείμενο** (1 πτώση ► **αιτιατική ή γενική**). Π.χ. Έπλυνες τα πιάτα; / Σου ταιριάζει το κόκκινο.
- **Δίπτωτα** είναι τα μεταβατικά ρήματα που παίρνουν **2 αντικείμενα** (2 πτώσεις ► **αιτιατική + γενική**):

1. **άμεσο σε αιτιατική (τι;)**

2. **έμμεσο ► εμπρόθετο+ αιτιατική ή γενική (σε ποιον;)**

Π.χ. **Έδωσα** το βιβλίο του Πάνου (στον Πάνο)

δίπτωτο ρήμα

(τι;)= άμεσο αντικείμενο

(σε ποιον;)= έμμεσο αντικείμενο

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Κάνε χωρισμό προτάσεων στις παρακάτω περιόδους:

- ☞ Ο Στέλιος ήρθε στο σπίτι, /για να παίξουμε /και να χαρούμε.
- ☞ Ξεκίνα να γράφεις το τεστ, γιατί θα καθυστερήσεις.
- ☞ Αγόρασα ένα φόρεμα, για να το βάλω στη γιορτή μου.
- ☞ Έρχομαι γρήγορα και φέρνω τα υλικά, για να κάνουμε το κέικ.
- ☞ Νυστάζεις τόσο, γιατί δεν κοιμήθηκες νωρίς το βράδυ, αλλά έβλεπες τηλεόραση και χάζευες στον υπολογιστή .
- ☞ Θέλω να έρθω σπίτι σου, αλλά η μαμά μου δε με αφήνει να βγω σήμερα έξω.
- ☞ Μπορείς να μου στείλεις τα μαθήματα που κάνατε σήμερα γιατί έλειπα μιας και ήμουν άρρωστος;

2. Στις παρακάτω προτάσεις βρες το υποκείμενο και το αντικείμενο. Πρόσεξε! Δεν έχουν όλες οι προτάσεις αντικείμενο.

- ☞ Έρχεται ο δάσκαλος. **ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ:**..... **ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ:**.....
- ☞ Τα παιδιά ζωγραφίζουν.....
- ☞ Η μαμά καθαρίζει την κουζίνα.....
- ☞ Κουράστηκε ο μπαμπάς από τη δουλειά.....
- ☞ Σήμερα θα γράψουμε διαγώνισμα.....
- ☞ Ο Μπάμπης ενθουσιάστηκε πολύ.....
- ☞ Βρήκε τελικά λύση η κυβέρνηση.....

3. Ξεχώρισε στις παρακάτω προτάσεις το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο ή τα αντικείμενα της καθεμιάς, όπου υπάρχουν, όπως στο παράδειγμα:

Υ Έμμεσο Α Ρ Άμεσο Α
↓ ↓ ↓ ↓
Ο Γιώργος μου είπε την αλήθεια.

- Ο μικρός πρίγκιπας δεν απάντησε.
- Ο μικρός πρίγκιπας διέκοψε πάλι τις σκέψεις του.
- Τα τριαντάφυλλα έχουν αγκάθια.
- Ο Νίκος έδωσε της Μαρίας ένα δώρο.
- Μου αρέσει να παίζω.

4. Στις παρακάτω προτάσεις υπογράμμισε τα αντικείμενα.

- Η αλεπού έφαγε τις κότες.
- Ο παππούς άνοιξε την πόρτα.
- Τα παιδιά έβγαλαν τα ρούχα τους.
- Το μπουκάλι γέμισε λάδι.
- Οι Έλληνες πολέμησαν τους Ιταλούς.
- Η μητέρα σιδέρωσε τα ρούχα.
- Ο μάγειρας ετοίμασε το δείπνο.
- Ο διαιτητής διέκοψε τον αγώνα.
- Το χιόνι απέκλεισε πολλά ορεινά χωριά.
- Η Σόνια, η γάτα, πήδησε τη μάντρα.
- Δεν είπε πουθενά ότι θα φύγει.

5. Στις παρακάτω προτάσεις **να υπογραμμίσεις τα υποκείμενα** και **να κυκλώσεις τα αντικείμενα**.
Πρόσεξε μπορεί να είναι ολόκληρη πρόταση!

- Δεν πρόκειται να φύγω. (υποκ. στο απρόσωπο ρήμα **δεν πρόκειται**)
- Η δασκάλα έμαθε ότι δε διάβασες.
- Ο μπαμπάς έφερε δώρα στον Ηλία και στην Ελένη.
- Ο νυσταγμένος δεν μπορεί να συγκεντρωθεί.
- Η μαμά μας μαλώνει, γιατί μας αγαπά.
- Οι φιλοξενούμενοι ευχαρίστησαν τους οικοδεσπότες.
- Οι νέοι ονειρεύονται να ζήσουν καλύτερα.
- Ο Ηλίας είπε του Νίκου ένα μυστικό.
- Ξέρω το πώς και το γιατί.
- Απαγορεύεται να καπνίζουμε.
- Η Καίτη μοιάζει της γιαγιάς της.

2. Κάνε χωρισμό στις παραπάνω προτάσεις, όπου αυτό γίνεται.